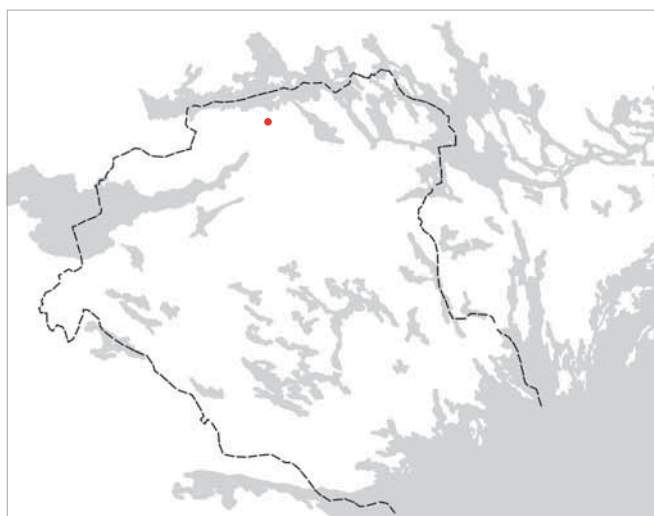

Särskild utredning

Ingeby

Stora Lövhulta, Ingeby 1:1, Hammarby socken, Eskilstuna kommun,
Södermanlands län.

Lars Norberg

Särskild utredning

Ingeby

Stora Lövhulta, Ingeby 1:1, Hammarby socken, Eskilstuna kommun,
Södermanlands län.

Lars Norberg

ARKEOLOGISKA MEDDELANDEN 2005

© 2005 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkiv.bibliotek@kuf.dll.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg.
Omslag och inlaga är reproducerad vid Sörmlands museum.
Kart- och ritmaterial: Lars Norberg
Omslagsbild: Södermanlands län. Utredningsområdets geografiska läge markerat med röd punkt.

Där inget annat anges har den Digitala fastighetskartan, respektive Gröna kartan (GSD) för Södermanlands län använts som underlag.

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande 97.0350.
Nyköping 2005

ISSN 1402-9650

Innehåll

Utgångspunkt 5

Syfte och metod 5

Syfte
Metod

Landskap 5

Natur
Kultur

Beskrivning av den särskilda utredningen 6

Resultat 6

Referenser 6

Arkiv

Administrativa uppgifter 6

Bilagor 8

Bilaga 1. Schakttabell.

Bilaga 2. Utdrag ur Digitala fastighetskartan (GSD) med uttag ur FMIS för Hammarby socken. Utredningsområdet samt öppnade sökschakt är markerade med röd linje.

Skala 1:2000.

Figur 1. Översiktskarta över Södermanlands län med kommuner, större orter, vägar och angränsande län. Undersökningsområdets geografiska belägenhet är markerat med röd kontur. Skala 1:800 000.

Utgångspunkt

Sektor arkeologi vid Sörmlands museum har under perioden 020624-020625 utfört en särskild utredning. Utredningen föranleddes av att Karola och Peter Reuterström, Stora Lövhulta gård, tidigare hade begärt länsstyrelsens synpunkter angående fornlämningsmiljön i ett område där man planerat att uppföra två ekonomibyggnader. Till detta tillkom planerad väg, avbanade ytor runt om byggnaderna, samt arbetsytor.

Området för den särskilda utredningen var beläget inom Stora Lövhulta gård, Ingeby 1:1, Hammarby socken, Eskilstuna kommun, Södermanlands län (figur 1 & 2). Utredningsområdet uppgick till cirka 15 000 m² (bilaga 3).

Beslut i ärendet var fattat av länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kap 11§, Lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (1st dnr. 431-2656-2002). Kostnadsansvarig var Karola och Peter Reuterström, Stora Lövhulta gård. Projektledare samt fältansvarig var arkeolog Björn Petterson, Sörmlands museum. Vid fältarbetet deltog även arkeolog Lars Norberg som även utformat föreliggande rapport.

Syfte och metod

Syfte

Syftet med den särskilda utredningen var att fastställa om det förekom ytterligare fornlämningar inom det anvisade utredningsområdet. Den särskilda utredningen skulle även bilda ett tillfredsställande underlag för länsstyrelsens vidare handläggning i ärendet.

Metod

Den särskilda utredningen var uppdelad i två steg. I utredningens *etapp 1* utfördes en genomgång av Fornminnesregistret (FMR/FMIS) med tillhörande ekonomisk karta och den topografiska kartan. Ytterligare kartmaterial utgjordes av den Digitala fastighetskartan (GSD), Jordartskartan (SGU), Häradskartan (okänt år) och den äldre ekonomiska kartan (1956). Uppgifter om lösfynd har studerats i Översiktsdatabasen, SHM. Genomgången av arkiv- och kartmaterialet gjordes för att få en uppfattning om förutsättningarna för förhistorisk och historisk bebyggelse samt för att påvisa indikationer på fornlämningar inom området. Därefter utfördes en inventering av det aktuella utredningsområdet. Under inventeringen konstaterades lämpliga lägen för eventuella förhistoriska boplatser och/eller aktivitetsytor.

Etapp 2. Inom utredningsområdet öppnades sökschakt med traktorgrävare. Sammanlagt grävdes 13 stycken sökschakt. Schakten var cirka 2–13 meter långa, överlag 1,5 meter breda och grävdes ned till orörd marknivå.

Samtliga sökschakt dokumenterades genom digital inmätning (totalstation). Vidare upprättades beskrivningar i text och därutöver planritningar. Ett representativt urval av ytor och schakt med mera fotodokumenterades med digitalkamera.

Landskap

Natur

Utredningsområdet ligger cirka sex kilometer nordost om Eskilstuna, intill och väster om den så kallade Kafjärden, en numera utdikad och torrlagd vik av Mälaren. Området utgör ett av ett fåtal omåden med slättkaraktär inom Södermanlands län. Utredningsområdet, som var beläget på en höjd om 10-15 meter över havet, utgjordes av ett impediment orienterat i nordost-sydvästlig riktning.

Kultur

I anslutning till det aktuella utredningsområdet, samt Kafjärdsområdet i stort, finns rikligt med lämningar från hela järnåldersavsnittet och medeltiden. Rekarne-slätten och de närbelägna Mäläröarna hör till de mest fornlämningstäta områdena i Södermanlands län och anses som viktiga för diskussionen kring centralisering, makt och kristnande under yngre järnålder och tidig medeltid.

Inom det aktuella utredningsområdet är sedan tidigare inga fornlämningar registrerade. Den omgivande fornlämningsmiljön karakteriseras emellertid av en tät fornlämningsbild, där tyngdpunkten ligger på lämningar från framförallt järnålder och tidig medeltid. Området runt den så kallade Kafjärden kännetecknas av en kraftig bebyggelseexpansion under yngre järnålder och tidig medeltid. Den naturliga landhöjningen i området har under detta tidsskede givit mycket goda förutsättningar för ianspråktagande av ny odlingsbar mark. Bebyggelseexpansionen kan bland annat avläsas i form av gravfält av yngre järnålderskaraktär, men även i form av ett intensivt uppförande av kyrkor under tidig medeltid. Kyrkorna ligger i området mycket tätt och är grupperade kring den dåvarande viken av Mälaren.

I nära anslutning till det aktuella utredningsområdet finns Hammarby 28:1 (tidigare RAÄ28), vilken utgörs av ett gravfält om 24 anläggningar (FMIS/FMR). Enligt revideringsinventeringen består gravfältet av 22 stensättningar, en stensträng samt en rest sten. Fornlämningen indikerar att spår av bosättningar från järnålder bör finnas någonstans i närområdet. Vid en tidigare besiktning, utförd av länsstyrelsen, noterades stenformationer inom utredningsområdet. I relativt nära anslutning till utredningsområdet finns även de två tidigmedeltida kyrkorna Vallby och Hammarby. Vid den sistnämnda finns bland annat förekomster av romanska stenmästarornament.

Beskrivning av den särskilda utredningen

Marken inom utredningsområdet utgjordes av före detta hagmark beväxt med gräs och enstaka träd. Den norra delen av utredningsområdet kännetecknades av relativt blockrik morän med synliga större stenar i markytan. Ställvis inom området noterades ett antal större och mindre röjningsrösen, vilka troligen nyttjats in i relativt sen tid. I samband med utredningen genomfördes, utöver sökschaktningen, även viss handavtorvning i anslutning till de iakttagna stenformationerna. I flera fall kunde sentida sopor och tegel konstateras i anslutning till röjningsrösen. I området syntes även rester efter sentida verksamhet i form av tre stora cementringar.

Inom den aktuella ytan öppnades 13 stycken sökschakt (S1-S13). Fyllningen i schakten bestod av ömsom lera, ömsom stenig och grusig morän. Schaktens längd varierade mellan cirka 4 och 13 meter samt var cirka 1,5 till 2,0 meter breda. Schaktdjupet varierade mellan 0,1-0,4 meter. Efter avslutat grävarbete lades schakten igen, varvid de undersökta ytorna planades ut.

Resultat

Inom utredningsområdet framkom inga indikationer på fornlämningar. De synliga stenformationer som noterats inom området utgjordes av naturliga stenansamlingar samt sentida odlingsrösen.

Inget av antikvariskt intresse framkom i samband med den särskilda utredningen.

Referenser

Digitala fastighetskartan med höjdkurvor, Södermanlands län. *Geografiska Sverigedata (GSD)*. Lantmäteriet. Gävle.

Gröna kartan, Södermanlands län. *Geografiska Sverigedata (GSD)*. Kartförlaget, Gävle. 1996.

Jordartskartan; 10G ESKILSTUNA NO; Serie Ae nr 103. *Sveriges geologiska undersökning (SGU)*. 1989. Stockholm.

Arkiv

Lantmäteriverkets arkiv i Gävle (LMS).

Häradsekonomiska kartan. J112-74-12, Torshälla, Årtal (-), Västmanlands län (del av Södermanlands län).

Äldre ekonomiska kartan. J133-10G7i58, Hammarby 1956.

Informationssystemet om fornminnen (FMIS).

Hammarby socken, Eskilstuna kommun, Södermanlands län. Riksantikvarieämbetet. Datauttag 050221.

Sörmlands museums arkiv (SMA).

Riksantikvarieämbetets fornminnesregister (FMR). *Hammarby socken*, Södermanlands län.

Fd. Ekonomisk karta över Sverige, Hammarby 10G7i. Skala 1:10 000. (Fornlämningsöversikten). Skala 1:10 000. Lantmäteriverket. 1988. Gävle.

Administrativa uppgifter

Rapporten ingår i Sörmlands museums rapportserie:

Arkeologiska meddelanden 2005:13

Södermanlands museums dnr: KUS02 256

Länsstyrelsens dnr: 431-2656-2002

Tid för undersökningen: 020624-020625

Personal: Lars Norberg & Björn Petterson.

Belägenhet: Fd. Ekonomisk karta över Sverige. Hammarby 10G7i. Upprättad av rikets allmänna kartverk. Skala 1:10 000.

x6588986,48 y1544240,98 (SV)

Koordinatsystem: RT90 2,5 gon V

Höjdsystem: RH70

Utredningsområde: Cirka 15 000 m².

Dokumentationsmaterial förvaras i Sörmlands museums topografiska arkiv.

Figur 2. Utdrag ur Gröna kartans blad (GSD) Eskilstuna 10G NO med utredningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Anl	Terräng/Lagerföljd
1.	8,0 x 1,5	0,2	-	Hagmark beväxt med gräs och enstaka träd. Ca 0,1 m torv och humusskikt. Därunder lera. I botten var steril lera.
2.	8,0 x 1,5	0,2	-	Hagmark beväxt med gräs och enstaka träd. Ca 0,1 m torv och humusskikt. Därunder var lera. I botten var steril lera.
3.	13,0 x 1,5	0,3	-	Hagmark beväxt med gräs och enstaka träd. Ca 0,1 m torv och humusskikt. Därunder var lera. I botten var steril lera.
4.	9,0 x 1,5	0,25	-	Hagmark beväxt med gräs och enstaka träd. Ca 0,1 m torv och humusskikt. Därunder var lera. I botten var steril lera med inslag av morän.
5.	9,0 x 1,5	0,2	-	Hagmark beväxt med gräs och enstaka träd. Ca 0,1 m torv och humusskikt. Därunder var grusig och stenig morän. I botten var steril morän.
6.	4,0 x 2,0	0,15	-	Hagmark beväxt med gräs och enstaka träd. Ca 0,1 m torv och humusskikt. Därunder var grusig och stenig morän. I botten var steril morän.
7.	6,0 x 2,0	0,15	-	Hagmark beväxt med gräs och enstaka träd. Ca 0,1 m torv och humusskikt. Därunder var matjord samt grusig och stenig morän. I botten var steril morän.
8.	9,0 x 1,5	0,25	-	Hagmark beväxt med gräs och enstaka träd. Ca 0,1 m torv och humusskikt. Därunder var grusig och stenig morän. I botten var steril morän.
9.	9,0 x 1,5	0,2	-	Hagmark beväxt med gräs och enstaka träd. Ca 0,1 m torv och humusskikt. Därunder var grusig och stenig morän. I botten var steril grusig morän.
10.	5,0 x 1,5	0,2	-	Hagmark beväxt med gräs och enstaka träd. Ca 0,1 m torv och humusskikt. Därunder var grusig och stenig morän. I botten var steril grusig morän.
11.	7,0 x 1,5	0,3	-	Hagmark beväxt med gräs och enstaka träd. Ca 0,1 m torv och humusskikt. Därunder var matjord samt grusig och stenig morän. I botten var steril grusig morän.
12.	5,0 x 1,5	0,4	-	Hagmark beväxt med gräs och enstaka träd. Ca 0,1 m torv och humusskikt. Därunder var matjord samt grusig och stenig morän. I botten var steril grusig morän.
13.	5,0 x 1,5	0,1	-	Hagmark. Ca 0,1 m torv och humusskikt. Därunder var 0,2-0,4 meter stora stenar. I övrigt bestod massorna av matjord med inslag av tegelflis. I botten var steril grusig morän.